

ЦРПХ. № 132/М. 03. 2016

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. инж. Димитър Танев Кайков, дн на научните трудове на
доц. Иван Борисов Ачкаканов, дн, представени за участие в конкурс за
академичната длъжност „професор“ в област на висшето образование 7.
Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.6. Спорт, специалност
„Спортна стрелба“

В конкурса за заемане на академична длъжност „професор“ за нуждите на катедра „Технически и ледени спортове“ към НСА „Васил Левски“, обявен в Държавен вестник, брой 84 от 30.10.2015 г. участва един кандидат – доц. Иван Борисов Ачкаканов, дн. Доц. Иван Ачкаканов е роден на 27.12.1953 г. в гр. София. През 1979 г. завършва висше образование във ВИФ „Георги Димитров“ (НСА „Васил Левски“) гр. София със специалност „Физическа култура“ и с професионална квалификация „Учител по физическо възпитание“. През периода от 1984 г. до 1998 г. последователно заема академичните длъжности „асистент“, „ст. асистент“ и „гл. асистент“. През 1994 г. защитава докторска дисертация и му е присъдена образователната и научна степен „кандидат на педагогическите науки“ („доктор“). През 1998 г. е избран за „доцент“. През 2010 г. придобива научната степен „доктор на науките“.

Доц. Ачкаканов е изтъкнат треньор, ръководител и учен в областта на спортната стрелба. Заемал е различни длъжности – началник на стрелкови клуб, треньор по спортна стрелба в СФД „Академик“, София, главен селекционер на националните отбори по спортна стрелба на БФСС (1993-1997г.), през който период българските стрелци в Световни и Европейски първенства са спечелили 32 златни, 35 сребърни и 26 бронзови медала, а на Олимпийските игри в Атланта (1996) са завоювани два сребърни, два бронзови и едно пето място. Тук трябва да се подчертае и участието му като личен треньор на олимпийската вицешампионка Диана Йоргова. Доц. Ачкаканов е бил главен треньор на Националните отбори по спортна стрелба на Кралство Бахрейн, където под негово ръководство са спечелени над 30 медала и са подобрени редица рекорди.

Доц. Ачкаканов участва в конкурса за „професор“ с 33 труда, от които една монография, 4 учебни помагала, 20 научни публикации и 8 учебни програми.

Положителна оценка може да се даде на предложената за рецензиране монография „Контрол в спортната стрелба. Теория и приложни примери“, която е структурирана в шест глави (II.1). В края на всяка глава са посочени и използваните литературни източници. В първата глава са разгледани теоретичните основи на контрола. Изведено е определението и са посочени видовете контрол. Разкрити са особеностите на спортната стрелба и е посочен алгоритъм за приложна реализация в шест нива. Втората глава включва контролът на здравния статус на състезателите по спортна стрелба. Описани са медицинският контрол и контролът на телесната стойка. В края на главата, освен справката за ползваните литературни източници, са включени и две приложения за резултатите от промените в мускулния статус и резултати за установяване на гръбначни деформитети. В третата глава е представен контролът на физическата подготовка в спортната стрелба. Отчита се развитието на физическите качества сила, издръжливост, бързина, гъвкавост и ловкост. Представени са две приложения за оценка на издръжливостта по теста на К. Купър и структура на двата модула на стабилографска система и възможност платформата да бъде използвана за решаване на различни експериментални задачи. Четвъртата глава включва контролът на психологическата и интелектуалната подготовка. Представени са различни методи за определяне на концентрацията и устойчивостта на вниманието, тревожността, самочувствието, активността, настроението, емоционалният фон, мотивацията и равнището на напрегнатостта. Представени са и различни нормативни таблици за оценка. Посочени са различни подходи за изследване на интелектуалната подготовка. В края на главата са включени две приложения. В монографията главно място заема контролът на спортната техника, основната методика на който е методиката „СКАТ“. Създадени са ефективни приложни модели за контрол на спортната техника при стрелба с пушка и пистолет и таблици за оценка. В труда се разглежда контролът на спортната тактика, при който треньорът усъвършенства тактическото майсторство на състезателите и своевременно го оценява. Рецензираната монография е оригинален труд със значими научни приноси за теорията и практиката на обучението и контрола на спортната стрелба.

В учебното помагало „Спортна стрелба“, предназначено за специалисти, са разгледани последователно шест основни въпроса (III.1). Първият въпрос е свързан с определяне същността на елементите от техниката при стрелбата.

Описани са дестабилизиращи фактори, влияещи върху стрелбата и основните проблеми свързани с дишането, прицелването, спускането. Към втория въпрос са включени методите и средствата на спортната тренировка. Третият и четвъртият въпрос включват седем методики за обучение по спортна стрелба с пушка и четири методики на обучение с пистолет. Разработен е комплекс от методи за психическа саморегулация. Учебното помагало е ценно ръководство с определени приноси за методиката на обучението по спортна стрелба.

Доц. Ачкаканов е автор на определенията на 72 понятия от спортната стрелба, публикувани в „Спортен терминологичен речник“ (III.2).

За нуждите на Българската федерация по спортна стрелба е разработена „Единна програма за подготовка и тренировка по спортна стрелба“ от колектив, на който доц. Ачкаканов е първи автор (III.3). Програмата съдържа две части. Първата част включва седем глави, а втората – три глави, в които са разгледани много широк кръг въпроси, свързани с цялостната подготовка и тренировка на състезатели по спортна стрелба.

Доц. Ачкаканов е разработил „Четиригодишен перспективен план за тренировъчната и спортно-състезателната дейност 2013-2016 г. на Националните отбори по спортна стрелба на България“ (III.4). В материалите са поставени целите и задачите на четиригодишното планиране, целите на тренировъчната дейност и състезателните резултати и изяви, основни състезания и прогнози за класиране, управление на тренировъчния и състезателния процес. Особено място в перспективния план заема контролът на тренировъчния процес, който включва контрол на здравния статус, физическата, техническата, тактическата, психологическата, интелектуалната и функционалната подготовка на състезателите по спортна стрелба. Разработените „Единна програма за подготовка и тренировка по спортна стрелба“ и „Четиригодишен перспективен план за тренировъчната и спортно-състезателната дейност 2013-2016 г. на Националните отбори по спортна стрелба на България“ имат определен принос за подготовката на състезателите по спортна стрелба, за което доц. Ачкаканов заслужава висока оценка.

Доц. Ачкаканов участва в конкурса за академичната длъжност „професор“ и с 20 научни статии, на осем от които е самостоятелен автор, на три – първи автор, а на шест – втори автор. Направен е анализ на развитието на спортната стрелба за периода от 1878 г. до 1944 г. (VI.4), за периода от 1944

г. до 2013 г. (VI.5) и за периода от 1963 г. до 2013 г.(V.3). Разгледано е развитието на специалността „Спортна стрелба“ в НСА „Васил Левски“ (IV.6). На базата на обобщението на проведено проучване на състоянието на спортната стрелба с въздушна пушка се установява „драстичен спад на състезателите, участници в държавните първенства, средните резултати от изследваните дисциплини са много ниски и не отговарят на изискванията“ (IV.5). Аналогично е развитието на стрелбата и с въздушен пистолет (IV.8). За подобряване ефективността на подготовката по спортна стрелба са изследвани параметрите от моделните характеристики при състезатели по спортна стрелба (IV.1). Направен е метрологичен анализ на апаратурни методики за измерване на равновесната устойчивост на състезатели по спортна стрелба (IV.2). Като научен принос може да се приеме проведения анализ на динамиката на резултати от дисциплината бърза стрелба с пистолет 25 метра (IV.3) и разкритите особености и проблеми на тенденциите в развитието на тази дисциплина от гледна точка на броя на участници и отбори (IV.4). Важни фактори, влияещи върху точността на стрелбата, са лошите метеорологични условия. Разгледани са начините на противодействие при преосветени, недоосветени, променливо осветени и наличие на шарена сянка на мишените, при силна светлина и отблясъци към очите на стрелящия, при мъгла, при силен дъжд, при студено и топло време (IV.7). Вятърът е един от най-значимите неблагоприятни фактори на стрелбата. Задълбочено е разгледано въздействието на вятъра върху точността на стрелбата и са посочени конкретни противодействия (V.1). Важна част от обучението по спортна стрелба е стриктно спазване на мерките за безопасност. Направена е оценка на безопасността при стрелковата подготовка (VI.3). Един от индикаторите, посредством които се измерва емоционалната устойчивост, е пулсовата честота. Повишаването на честотата е признак за нарастване на емоционалното напрежение, което отрицателно влияе върху точността на стрелбата. Установено е, че за постигане на високоефективни резултати в спортната стрелба е необходимо създаване на автоматични рефлексии, които намаляват неблагоприятното влияние на сърдечна честота като дестабилизиращ фактор на системата „стрелец-оръжие“. Идентифицирани са физиологични и биохимични показатели на емоционален стрес на състезатели по спортна стрелба (VI.8,VI.9). Разкрити са възможности за интегриране на елементи на системата на високото спортно майсторство при състезатели по

спортна стрелба и системата на стрелковата подготовка при военнослужещи (VI.6). При обобщаване на рецензираните научни публикации определено може да се твърди, че са решени много значими проблеми по спортна стрелба, в резултат на което са достигнати високи постижения.

В участието в конкурса за „професор“ доц. Ачкаканов е представил осем учебни програми, на които е самостоятелен автор. Изготвена е и съответна учебна документация. Разработените учебни програми и учебна документация са отнасят за ОКС „бакалавър“ по специалностите „Бойно-физическа подготовка и спорт в МВР и БА“, „Спортна стрелба“ и ОКС „магистър“ по специалностите „Спорт и сигурност“, „Спорт за високи спортни постижения“. Учебните програми и учебната документация заслужават висока оценка.

Към трудовете на доц. Ачкаканов има повишен интерес. В справката са посочени общо 40 цитирания, от които 27 в дисертационни трудове, 4 в списания, 2 в учебници и 7 в дипломни работи. Доц. Ачкаканов е участвал в 6 образователни проекта, от които 5 международни и 8 научно-изследователски, 3 от които международни. Под негово ръководство двама докторанти са защитили докторски дисертации и един е зачислен.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Рецензираните научни трудове заслужават висока оценка. Те имат значими научни приноси за теорията и методиката по спортна стрелба. Доц. Ачкаканов има висока професионална подготовка. Създал е научен продукт, който внедрява в практиката и достига върхови постижения. Предлагам на уважаемото научно жури да му присъди академичната длъжност „професор“ в професионалното направление 7.6 Спорт, специалност „Спортна стрелба“.

гр. София

18.02.2016г.

Рецензент:.....

/проф. Д. Кайков, дн/